

**SOSYO-EKONOMİK BAKIMDAN DEZAVANTAJLI DURUMDA OLAN
ÖĞRENCİLERİN BAŞARILARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER
FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF STUDENTS WHO ARE SOCIO-
ECONOMICLY DISADVANTAGED**

**Özgür MANAV¹
Veysel GÖÇER²**

Yayın Tarihi: 30.06.2024

ÖZ

Bu araştırmanın amacı 2023-2024 eğitim öğretim yılında Tokat ili, Turhal İlçesinde Ortaokul ve Lisede sosyo-ekonomik düzeyi düşük öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerin öğrenci, veli ve öğretmen görüşlerine göre incelenmesidir. Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanan bu çalışmada olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu ortaokul ve lisede okuyan 18 öğrenci, bu öğrencilerin öğretmen ve velileri oluşturmaktadır. Okullarda öğretmenleri belirlemek için nitel araştırma geleneğine uygun amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabılır örneklem yöntemiye uygun olarak eğitim çalışanlarından örneklem seçilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu aracılığı ile toplanan veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada başarılı öğrencilerin başarı nedenlerinin ailenin desteği, aileyi mutlu etme isteği, çevresinde okuyanların yaşantıları, olumsuz yaşam öyküleri, meslek sahibi olma isteği, öğretmenlerinin desteği, kendine güven, evdeki huzur, hayaller, hedefler, öğretmenlerin desteği, hırs, büyüklerle yapılan sohbetler, kitap okuma, kendine güven, azim, anne gibi motivasyon kaynakları olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada öğretmenin başarılı öğrenciye katkıları rehberlik yapma, motivasyonu artırma, kaynak kitap temini, desteğe ilgilenme, konuşma, düzenli, planlı çalışma alışkanlığı kazandırma, ders dışında ilgilenme, bireysel çalışma, kitap okumalarını sağlama, olumlu davranışları pekiştirme, problemlerini paylaşma, okul ortamında sevildiğini hissettirme, eğlenceli eğitim ortamı oluşturma hak ettiği değeri verme, öğretmen veli ilişkisinden yararlanma olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında çalışmada öğrencinin anne, baba veya her ikisinin yoksunluğunda onunla ilgilenen, eğitim açısından destekleyici bir tutum içinde bulunan en az bir kişi olması gerektiği, uygun ders çalışma ortamının sağlanması, kitap okuma alışkanlığının verilmesi, sevildiğini hissettirerek ilgilenilmesi gerektiği katılımcı görüşlerinden yola çıkılarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyo-Ekonomik, Dezavantajlı Durumdaki Öğrenciler, Başarı

ABSTRACT

The teacher's contributions to successful students include providing guidance, increasing motivation, providing reference books, taking care in class, speaking, gaining regular, planned study habits, taking care outside of class, individual study, ensuring that they read books, reinforcing positive behaviors, sharing their problems, making them feel loved in the school environment, having fun. It is seen that creating an educational environment, giving the value it deserves, and benefiting from the teacher-parent relationship. According to the parents of successful students, the way they study is regularly, planned, programmed, using time, doing their homework, repeating, being quiet, concentrating on the lesson, solving questions, coming to the lesson prepared, taking notes, reading books, with family support, listening to music in a suitable study environment. It can be seen that a lot of work has been done, with a sense of responsibility, by summarizing and explaining. In the absence of a student's mother, father or both, there should be at least one person who cares about him/her and has a supportive attitude in terms of education, a suitable study environment should be provided, the habit of reading books should be given, and care should be taken by making him/her feel loved. Students who are in economic difficulties should be supported financially and morally, their environmental opportunities should be challenged, and they should be directed to take scholarship exams. Teachers and parents should ensure that students with poor socio-economic conditions understand and accept their current situation, and they should be encouraged to build a better future by using their current situation as a motivation tool.

Key words: Socio-Economically, Disadvantaged Students, Success

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, ozgur_manav@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1628-6838>

² Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, veysel092@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9242-6863>

1. GİRİŞ

Öğretmenler ev çalışmalarını yönlendirme çabalarını, ailenin sosyoekonomik düzeyine göre belirlemekte, sosyoekonomik düzey arttıkça öğretmenin yönlendirmeleri iş birliğine dayalı olmaktadır. Nitekim ailelerin, sorunların çözümünde öğretmen iş birliğine başvurmaları sosyoekonomik düzeyle birlikte artmaktadır. Aile katılımını arttıran ve engelleyen faktörleri inceleyen araştırmalar, ailelerin eğitim ve sosyoekonomik düzeylerinin yüksek olmasının ve akademik olarak başarılı bir çocuğa sahip olmanın aile katılımını arttırdığını bulmuşlardır. Ancak ailenin farklı kültürel özelliklerinin, düşük sosyoekonomik düzeye sahip olmasından kaynaklı destek yetersizliğinin ve okulların katılımı artırma konusunda isteksiz olmasının aile katılımını engellediği belirtilmiştir (Englund vd., 2004).

Akademik başarıda anne-baba tutumu önemlidir. Ailede anne yoksunluğunun etkilerini inceleyen Spitz ve Bowlby yaptıkları araştırmada, anne bakımından yoksun büyüyen çocukların hem fizik hem de ruhi gelişmelerinin gerileyeceğini hatta yaşamlarının tehlikeye düşeceğini saptamışlardır (Günce, 1983). Ailesi yanında kalmayan, örneğin, yurtda veya yatılı okullarda kalan öğrencilerin, ailelerinin yanında kalan öğrencilere göre çok ağır sorunları olmaktadır. İletişimi kuvvetli olan aile ortamında yetişen çocukların konuşma becerilerinin; cümle uzunluğu, soru sayısı, sözcük dağarcığı bakımından daha iyi durumda oldukları saptanmıştır (Demirel, 2002).

Gordon'a göre (1993); anne-babaların, üzerinde durduğu en önemli konulardan biri, çocuklarının iyi bir eğitim alıp alamayacağıdır. Bu açıdan anne-babaların, çocuklarının eğitim yaşantılarını nasıl destekleyecekleri önem kazanmaktadır. Anne-babalar çocuklarının okul dışındaki öğretmenleridirler. Bu yüzden öğretmenlerin çocuğun aile ortamlarını iyi değerlendirmeleri ve onun daha iyi eğitimine olanak hazırlamak amacıyla aile sorumlularıyla iletişim kurmaları önemlidir (Burns, Roe ve Ross, 1992). Çelenk (2001)'in yaptığı bir başka araştırmada da öğretmenlerin; “okul ile iş birliği içinde çocuğu ile ilgilenen velilerin okul başarısını olumlu yönde etkilediği, çocuğu yanlış bir yönlendirmeden korumak, öğretmen-aile çelişkisini önlemek amacıyla velilerin okul tarafından eğitilmelerinin gerekli olduğu” görüşünde oldukları saptanmıştır. Oysa okulda yapılan evde anne-babalar tarafından da desteklenmediği sürece okul eğitiminde başarıya ulaşmak olası değildir. Okul ve aile iki farklı toplumsal kurumdur ve farklı beklentiler

etrafında şekillenmişlerdir. Bu iki farklı kurumun çocukların eğitimleri konusunda çıkar birliğine getirilmesi gereklidir (Şimşek ve Tanaydın, 2001).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 2023-2024 eğitim öğretim yılında Tokat ili, Turhal İlçesinde ortaokul ve liselerde sosyo-ekonomik açıdan düşük düzeyde olduğunu ifade eden öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerin öğrenci, veli ve öğretmen görüşlerine göre incelenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğrenci görüşlerine göre başarıyı etkileyen faktörler nelerdir?
- Veli görüşlerine göre başarıyı etkileyen faktörler nelerdir?
- Öğretmen görüşlerine göre başarıyı etkileyen faktörler nelerdir?
- Öğrenci, veli ve öğretmenlerin belirttikleri başarıyı etkileyen faktörler arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- Başarıyı etkileyen faktörler öğrencilerin cinsiyetine ve yaşlarına göre nasıl değişmektedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Mevcut araştırmada sosyoekonomik durumu düşük olmasına rağmen başarılı olan öğrencilerini başarısını etkileyen faktörlerle ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri analiz edilmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanan bu araştırmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseninde, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Ayrıca fenomenolojistlere göre olgubilim, öznel bilincin önemine inanır ve temel olduğunu kabul eder (Balci, 2005). Araştırmada sosyo-ekonomik düşük olmasına rağmen başarılı olan öğrencilerini başarısını etkileyen faktörlerle ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri incelenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu ortaokul ve lisede okuyan 18 öğrenci, bu öğrencilerin öğretmen ve velileri oluşturmaktadır. Okullarda öğretmenleri belirlemek için nitel araştırma geleneğine uygun amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiye uygun olarak eğitim çalışanlarından örneklem seçilmiştir. Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği artırmak amacıyla ayrıca veri çeşitlemesi yoluna gidilmiştir. Veri kaynaklarının çeşitlendirilmesi, farklı özelliklere sahip katılımcıların

araştırmaya dâhil edilmesi yoluyla farklı algıların ve yaşantıların ortaya konarak çoklu gerçekliklere ulaşılması bakımından önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çeşitliliği sağlamak amacıyla araştırma farklı türdeki farklı okullarda yapılmıştır. Çalışma grubuna ait veriler şu şekildedir:

Tablo 1. Öğretmen Çalışma Grubuna Ait Genel Bilgiler

No	Yaş	Cinsiyet	Branş	Kıdem	Eğitim Durumu
1	39	Erkek	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	15	Lisans
2	42	Erkek	Türk Dili ve Edebiyatı	16	Yüksek Lisans
3	33	Erkek	Türk Dili ve Edebiyatı	9	Yüksek Lisans
4	40	Kadın	Sağlık Hizmetleri	17	Lisans
5	30	Erkek	Coğrafya	3	Yüksek Lisans
6	48	Erkek	Coğrafya	22	Yüksek Lisans
7	35	Erkek	İngilizce	10	Lisans
8	45	Erkek	Felsefe	20	Yüksek Lisans
9	30	Erkek	Teknoloji ve Tasarım	7	Lisans
10	43	Kadın	Matematik	16	Lisans
11	24	Kadın	Bilişim Teknolojileri ve Öğretimi	6	Lisans
12	31	Kadın	Türk Dili ve Edebiyatı	8	Yüksek Lisans
13	43	Kadın	Matematik	16	Lisans
14	39	Kadın	Türk Dili ve Edebiyatı	14	Lisans
15	35	Erkek	Beden Eğitimi	15	Lisans
16	36	Erkek	Beden Eğitimi	9	Lisans
17	36	Kadın	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	11	Lisans
18	32	Erkek	Türkçe	11	Lisans
19	25	Kadın	Matematik	3	Lisans
20	25	Kadın	İlköğretim Matematik	2	Lisans
21	42	Kadın	Türkçe	21	Lisans
22	37	Kadın	Teknoloji ve Tasarım	8	Lisans
23	24	Kadın	Bilişim Teknolojileri ve Öğretimi	2	Lisans
24	25	Kadın	Matematik	14	Lisans
25	37	Kadın	İngilizce	11	Lisans
26	40	Erkek	Türkçe	13	Lisans

Tablo 1’de yer alan veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenler ile ilgili bulgular aşağıda sunulmuştur:

- Öğretmen çalışma grubunda 26 eğitimci bulunmaktadır. Yaş değişkeninde 24-48 yaş aralığında eğitimci bulunmaktadır.
- Cinsiyet değişkeninde 12 erkek, 14 kadın eğitimci bulunmaktadır.
- Branş değişkeninde 2 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 4 Türk Dili ve Edebiyatı, 1 Sağlık Hizmetleri, 2 Coğrafya, 2 İngilizce, 1 Felsefe, 2 Teknoloji ve Tasarım, 4

Matematik, 1 İlköğretim Matematik, 2 Beden Eğitimi, 2 Bilişim Teknolojileri ve Öğretimi, 3 Türkçe branşında eğitimci bulunmaktadır.

- Kıdem değişkeninde 2-22 yıl aralığında eğitimci bulunmaktadır.
- Eğitim durumu değişkeninde 20 Lisans, 6 Yüksek Lisans mezunu eğitimci bulunmaktadır.

Tablo 2. Öğrenci Çalışma Grubuna Ait Genel Bilgiler

No	Yaş	Cinsiyet	Okul Düzeyi	Kardeş Sayısı	Aile Durumu (Anne-Baba)
1	14	Kız	Lise	4	Sağ
2	16	Kız	Lise	5	Sağ
3	15	Kız	Lise	2	Anne baba ayrı
4	16	Erkek	Lise	2	Baba ölü
5	15	Kız	Lise	3	Sağ
6	17	Erkek	Lise	3	Sağ
7	15	Kız	Lise	2	Sağ
8	14	Kız	Lise	2	Sağ
9	15	Kız	Lise	1	Sağ
10	13	Kız	Ortaokul	3	Sağ
11	14	Erkek	Ortaokul	5	Sağ
12	14	Kız	Ortaokul	3	Sağ
13	13	Erkek	Ortaokul	2	Anne baba ayrı
14	14	Kız	Ortaokul	2	Sağ
15	12	Erkek	Ortaokul	2	Sağ
16	11	Kız	Ortaokul	2	Sağ
17	12	Erkek	Ortaokul	1	Anne baba ayrı
18	11	Kız	Ortaokul	3	Sağ

Tablo 2’de yer alan veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrenciler ile ilgili bulgular aşağıda sunulmuştur:

- Öğrenci çalışma grubunda 18 öğrenci bulunmaktadır.
- Yaş değişkeninde 11-17 yaş aralığında öğrenci bulunmaktadır.
- Cinsiyet değişkeninde 6 erkek 12 kız öğrenci bulunmaktadır.
- Okul düzeyi değişkeninde 9 Ortaokul, 9 Lise öğrencisi bulunmaktadır.
- Kardeş sayısı değişkeninde 1-5 aralığında kardeş sayısı mevcuttur. 1 kardeş sayısı 2, 2 kardeş sayısı 8, 3 kardeş sayısı 5, 4 kardeş sayısı 1, 5 kardeş sayısı 1 öğrenci vardır.
- Anne baba durumu değişkeninde 14 anne baba sağ, 3 anne baba ayrı, 1 baba ölü.

Tablo 3. Veli Çalışma Grubuna Ait Genel Bilgiler

No	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Meslek
1	56	Erkek	İlkokul	Çiftçi
2	36	Kadın	Okuma yazma yok	Ev Hanımı
3	46	Erkek	İlkokul	Çiftçi
4	43	Erkek	İlkokul	Serbest Meslek
5	49	Erkek	Ortaokul	Şoför
6	52	Kadın	İlkokul terk	Ev Hanımı
7	45	Kadın	Lise	Ev Hanımı
8	35	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı
9	40	Kadın	Lise	Ev Hanımı
10	40	Erkek	Ön Lisans	Pazarcı
11	37	Kadın	Ortaokul	Ev Hanımı
12	33	Kadın	Lise	Ev Hanımı
13	42	Erkek	Lise	Memur
14	39	Erkek	Ön Lisans	Muhasebeci
15	28	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı
16	36	Kadın	Okur-yazar	Ev Hanımı
17	37	Kadın	Ortaokul	Ev Hanımı
18	41	Kadın	Okuma yazma yok	Ev Hanımı

Tablo 3'te yer alan veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan veliler ile ilgili bulgular aşağıda sunulmuştur:

- Veli çalışma grubunda 18 veli bulunmaktadır. Yaş değişkeninde 28-56 yaş aralığında veli bulunmaktadır.
- Cinsiyet değişkeninde 7 erkek, 11 kadın veli bulunmaktadır.
- Eğitim durumu değişkeninde 1 ön lisans mezunu, 4 Lise mezunu, 5 Ortaokul mezunu, 5 İlkokul mezunu, 1 İlkokul terk, 1 Okur-yazar, 1 okuma yazması olmayan veli bulunmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Sosyo-ekonomik durumu düşük olmasına rağmen başarılı olan öğrencilerin başarısını etkileyen faktörleri ortaya koymak için araştırmacı tarafından hazırlanan anketler ve yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazın taraması yapılmış, konuyla ilgili nitel ve nicel desenli çalışmalardan yararlanılmıştır. Görüşme soruları ve anketlerin ön uygulaması üç öğretmen ile yapılmıştır. Bu aşamalardan sonra elde edilen bilgilerden yararlanılarak anketler ve forma son hali verilmiş, oluşturulan görüşme ve anket soruları araştırma kapsamındaki katılımcılara yöneltilmiştir. Görüşmeler; yüz yüze,

whatsapp-zoom görüntülü konuşma, mail ile yazışma ve anket formu doldurularak yapılmıştır. Görüşmeler yaklaşık 3 ay sürmüştür.

Araştırmacı, belirlenen okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenci ve velilerle önceden görüşerek randevu almıştır. Görüşmeler; yüz yüze, whatsapp-Zoom görüntülü konuşma, mail ile yazışma ve anket formu doldurularak görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlar araştırmacı tarafından görüşme esnasında forma kaydedilerek toplanmıştır. Görüşmelerde aşağıdaki sorular katılımcılara yöneltilmiştir:

Velilerin Çocuklarının Eğitimine ve Başarılarına İlişkin Görüşleri Görüşme Formu Soruları

1. Velisi olduğunuz öğrencinizin başarıları karşısında hissettiğiniz duygu nedir?
2. Sizce velisi olduğunuz öğrencinizin başarılı olmasında rol alan temel etkenler nelerdir?
3. Velisi olduğunuz öğrencinizin çalışma şekli nedir?

Öğrencilerin Eğitimine ve Başarılarına İlişkin Görüşleri Görüşme Formu Soruları

1. Ders çalışma yönteminiz nedir?
2. Ders çalışırken sizi motive eden şeyler nelerdir?
3. Gelecekteki hedef ve hayalleriniz nelerdir?

Öğretmenlerin Öğrencilerinin Eğitimine ve Başarılarına İlişkin Görüşleri Görüşme Formu Soruları

1. Sizce başarılı bulduğunuz öğrencileriniz hangi özellikleri ile dikkat çekmektedirler?
2. Sizce başarılı bulduğunuz öğrencilerinizin başarılarına etki eden faktörler nelerdir?
3. Siz, sizce başarılı bulduğunuz öğrencilerinizin başarılarına ne gibi katkıda bulunduğunuzu düşünüyorsunuz?

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma, nitel araştırma desenindedir. Veriler kendi içinde betimlenmiştir. Katılımcıların görüşleri içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Görüşlerin analizinde, ifadeler benzerliğine göre gruplanarak tasnif edilmiştir. Çözümlemelerde görüşüne başvuru olan öğretmenler, veliler, öğrenciler ve ifadeleri kodlanarak (M; Öğretmen, V: Veli, Ö; Öğrenci) belirli temalar oluşturulmuştur. Görüşme tekniği ile elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans değerleri belirtilmiştir.

Araştırmada geçerlik ve güvenirlik çalışması için; öncelikle verilerin toplama aracının hazırlanmasından, uygulama, analiz aşamasına kadar araştırma sürecinin detaylarıyla açıklanması ile arttırılmaya çalışılmış ve konuya ilişkin yeterince kişiyle

görülmüştür. Katılımcıların görüşleri analiz edilirken doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Aynı alanda yapılan diğer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Sosyo-Ekonomik Durumu Düşük Olduğu Halde Başarılı Olan Öğrencilerin Görüşleri

Araştırmada sosyo-ekonomik durumu düşük düzeyde olmasına rağmen başarılı olan öğrencilerin görüşlerine ait bulgular aşağıda verilmiştir:

Tablo 4. Öğrenciye göre ders çalışma biçimi

No	Kodlanmış Öğrenci Görüşleri	f
1	İşlenen dersin tekrarı (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö14, Ö16, Ö17)	12
2	Test çözme (Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Ö11, Ö13, Ö15, Ö17)	9
3	Kitap okuma (Ö2, Ö4, Ö5, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16)	8
4	Planlı, programlı, düzenli çalışma (Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö17, Ö18)	8
5	Verilen ödevleri yapma (Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö15)	7
6	Sessiz ortamda çalışma (Ö3, Ö5, Ö8, Ö11, Ö16, Ö18)	6
7	Saat aralığı belirleyerek çalışma (Ö1, Ö7, Ö9, Ö14, Ö15)	5
8	Dersi dikkatli dinleme (Ö2, Ö4, Ö7, Ö16)	4
9	Dersi not alarak dinleme (Ö2, Ö3, Ö7, Ö13)	4
10	Farklı kaynaklardan soru çözme (Ö5, Ö10, Ö15, Ö17)	4
11	Özet çıkarma (Ö9, Ö11)	2
12	Dinlendikten sonra çalışma (Ö12, Ö15)	2
13	Sınava fazla zaman ayırma (Ö1)	1
14	Sınavdan sınava çalışma (Ö2)	1
15	Konuları sesli tekrar (Ö5)	1
16	Gelişi güzel ders çalışma (Ö6)	1
17	Uykudan önce tekrar (Ö8)	1
18	Dersleri önem sırasına göre çalışma (Ö11)	1
19	Aile bireylerinin biriyle çalışma (Ö18)	1
20	Konu çalışma (Ö3)	1
21	Dağınık (Ö14)	1
22	Öğretmenlerle soru çözme (Ö16)	1
23	Okuma (Ö4)	1

Tablo 4'te başarılı öğrencilerin ders çalışma biçimleri öğrenci görüşleri açısından incelendiğinde 23 farklı görüş kodlanmıştır. En fazla işlenen dersin tekrarı (f:12), test çözme (f:9), kitap okuma ile planlı, programlı, düzenli çalışma (f:8), verilen ödevleri yapma (f:7), sessiz ortamda çalışma (f:6), saat aralığı belirleyerek çalışma (f:5), dersi not

alarak dinleme (f:4), dersi dikkatli dinleme (f:4), farklı kaynaklardan soru çözme (f:4), özet çıkarma (f:2), dinlendikten sonra çalışma (f:2) görülmektedir.

Öğrencilerin konuyla ilgili ilginç ifadeleri aşağıdadır:

“Ö3. Makatta çalışma köşem var, orda çalışıyorum.”

“Ö4. Milli voleybolcu olup Vakıfbank, Fenerbahçe gibi takımlarda oynamak ve Halkbank oyuncusu Emre Batur ile tanışıp antrenman yapmak.”

“Ö6. Gelişi güzel, canım isterse çalışırım.”

“Ö9. Abim bizim odamızda çalışıyor, ben de mutfakta televizyon kapalı çalışıyorum.”

“Ö10. Bir mağazaya girip oradaki her beğendiğimi alabilmek.”

“Ö12. Ders çalışmam bitene kadar içeri almıyorum kardeşlerimi.”

“Ö14. Dağınık, her şeyi istediğim yere koyarak.

“Ö18. Öğretmenimden daha çok bilgi bilmek istiyorum. Köyümde herkes (kadınlar) çalışmıyor, okulda öğretmenimi görüyorum. Evdekiler gibi olmak istemiyorum.”

Tablo 5. Öğrenciye göre motivasyon kaynakları

N o	Kodlanmış Öğrenci Görüşleri	f
1	Aile desteği (Ö1, Ö3, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö17, Ö18)	10
2	Ailesini mutlu etme isteği (Ö2, Ö4, Ö7, Ö8, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16)	8
3	Bireylerin olumsuz yaşam öyküleri (Ö1, Ö5, Ö10, Ö11, Ö14, Ö17)	6
4	Müzik dinlemek (Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö11, Ö18)	6
5	Kendine güven (Ö7, Ö10, Ö14, Ö15)	4
6	Çevresindeki okuyanların kendisine göre rahat yaşantıları (Ö1, Ö3, Ö13, Ö16)	4
7	Hayal kurma (Ö8, Ö12, Ö14, Ö16)	4
8	Anne (Ö1, Ö2, Ö3, Ö7)	4
9	Hedefleri (Ö2, Ö8, Ö13, Ö15)	3
10	Öğretmenlerinin desteği (Ö3, Ö11, Ö17)	3
11	Hırs (Ö4, Ö10, Ö18)	3
12	Büyüklerin nasihatleri, sohbetleri (Ö1, Ö6, Ö13)	3
13	Kitap Okuma (Ö5, Ö12, Ö16)	3
14	Arkadaşları (Ö7, Ö11, Ö17)	3
15	Azim (Ö3, Ö8)	2
16	Yaptığı çalışmaların olumlu sonuçları (Ö5, Ö16)	2
17	İyi bir üniversiteye gitme isteği (Ö7, Ö8)	2
18	Başarılı kişilerin başarı öykülerini okuma (Ö8, Ö15)	2
19	Ödül (Ö1, Ö9)	2
20	Spor (Ö4, Ö17)	2
21	Meslek sahibi olma isteği (Ö2, Ö10)	2
22	Evdeki Huzur (Ö16)	1
23	Hayvan sevgisi (Ö12)	1

24	Resim yapma (Ö11)	1
25	Sevdikleriyle vakit geçirme (Ö13)	1
26	Öğrenme merakı (Ö18)	1

Tablo 5’te başarılı öğrencilerin motivasyon kaynakları öğrenci görüşleri açısından incelendiğinde en fazla aile desteği (f:10), ailesini mutlu etme isteği (f:8), bireylerin olumsuz yaşam öyküleri ve müzik dinlemek (f:6), kendine güven, çevresindeki okuyanların kendisine göre rahat yaşantıları, hayal kurma, anne (f:4), hedefleri, öğretmenlerinin desteği, hırs, büyüklerin nasihatleri, sohbetleri, kitap okuma, arkadaşları (f:3), azim, yaptığı çalışmaların olumlu sonuçları, iyi bir üniversiteye gitme isteği, başarılı kişilerin başarı öykülerini okuma, ödül, spor, meslek sahibi olma isteği (f:2) görülmektedir. Öğrencilerin konuyla ilgili ilginç ifadeleri aşağıdadır:

“Ö1. Motivasyon kaynağım, azmim ve hırsımın birleştiği noktadır. Ve tabii ki yetenekli öğrenciler yetiştirmek isteyen canım öğretmenlerimin desteğidir.”

“Ö11. Ailemizde üç kişi okuyor, diğerleri okumamış, tembel değıllermiş ama okutan olmamış. Ailemizde daha çok okuyan olsun diye okuyorum.”

“Ö16. Öğretmen olma isteğı beni çalıştırıyor.”

“Ö18. Birlik (aile yapısı) olduğumuz için 12 kişilik bir aileyiz. Annemle aynı evde oturmak için mesleğim olmalı, ev almalıyım diyorum, onun için daha çok çalışıyorum.”

Tablo 6. Öğrencinin gelecekteki hedefleri-hayalleri

No	Kodlanmış Öğrenci Görüşleri	f
1	Meslek sahibi olmak (Ö1, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Ö12, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18)	12
2	Öğretmen olmak (Ö2, Ö5, Ö6, Ö9, Ö11, Ö14)	6
3	Doktor olmak (Ö1, Ö3, Ö8, Ö13, Ö16)	5
4	Anne-babama daha iyi bir yaşam sağlamak (Ö1, Ö10, Ö12, Ö15, Ö16)	5
5	Hukukçu olmak (Ö4, Ö7, Ö15, Ö17, Ö18)	5
6	Mühendis olmak (Ö10, Ö12, Ö14)	3
7	Devletine sahip çıkan kişi (Ö1, Ö11)	2
8	Emek verenlere layık olmak (Ö3, Ö8)	2
9	İyi insan olmak (Ö3, Ö4)	2
10	İyi bir üniversite (Ö7, Ö15)	2
11	Dünya’yı baştan sona gezmek (Ö9, 13)	2
12	Başarılı olmak (Ö8, Ö18)	2
13	Ev almak (Ö2, Ö17)	2
14	Milli oyuncu olmak (Ö4, Ö10)	2
15	Kendini çevresindekilere ispatlamak (Ö14, Ö15)	2
16	Okumak isteyen öğrencilere el uzatan olmak (Ö1)	1
17	3-4 meslek alanında okumak (Ö9)	1

18	Şarkıcı olmak (Ö11)	1
19	Futbolcu olmak (Ö15)	1
20	Köyden taşınmak (Ö5)	1
21	Veteriner kliniği (Ö13)	1
22	Bursluluk sınavını kazanmak (Ö16)	1
23	Astronot olup uzayda keşifler yapmak (Ö6)	1
24	Çocuk yazarı olmak (Ö1)	1
25	Psikolog olmak (Ö2)	1
26	Annemi Hac'a götürmek (Ö4)	1

Başarılı öğrencilerin gelecekteki hedefleri-hayalleri incelediğinde en fazla meslek sahibi olmak (f:12), öğretmen olmak (f:6), doktor olmak, anne-babasına daha iyi bir yaşam sağlamak, hukukçu olmak (f:5), mühendis olmak (f:3), devletine sahip çıkan kişi, emek verenlere layık olmak, iyi insan olmak, iyi bir üniversite, dünyayı baştan sona gezmek, başarılı olmak, ev almak, milli oyuncu olmak, kendini çevresindekilere ispatlamak (f:2) görülmektedir. Öğrencilerin konuyla ilgili ilginç ifadeleri aşağıdadır:

“Ö1. Gelecekte devletine sahip çıkan bir birey olmak hep hayalimdir. Hele o hakkını ödeyemediğim değerli öğretmenlerimden biri olan... gibi çaresiz kalmış ve okumak isteyen öğrencilere el uzatan bir meslek sahibi olmak, hedefimdir.”

“Ö4. Hayırlı ve yardımsever bir insan olma hayalim var.”

“Ö6. Okuyup astronot olup uzaya çıkmak. Uzayda şeyler keşfetmek.”

“Ö9. Gelecekte üç-dört meslek okumak istiyorum. Sonra da dünyayı baştan sona gezmek istiyorum.”

“Ö14. Gelecekte öğretmen olduktan sonra, halalarımın okuluma gelmesini öğretmen olduğumu görmelerini istiyorum.

“Ö15. Suçsuz ve masum insanları kurtarmak için avukat olmak istiyorum.”

“Ö16. Ben gelecekte çok ünlü bir profesör, doçent uzman doktor olmak istiyorum.”

“Ö18. Gelecekte vali olmak hedefim, en güzel üniversiteyi tutturmak ve cumhurbaşkanı olup Dünya'ya kendimi göstermek istiyorum.

3.2. Sosyo-Ekonomik Durumu Düşük Olduğu Halde Başarılı Olan Öğrencilerin, Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmada sosyo-ekonomik durumu düşük düzeyde olmasına rağmen başarılı olan öğrenciler hakkında öğretmenlerin görüşlerine ait bulgular aşağıda verilmiştir:

Tablo 7. Öğretmenlerin başarılı öğrenciler hakkındaki gözlemleri

No	Kodlanmış Öğretmen Görüşleri	f
1	Güzel ahlâki değerlere sahip (M1, M5, M6, M9, M10, M11, M12, M13, M14, M18, M22, M25)	12
2	Planlı, programlı, düzenli, disiplinli çalışan (M3, M4, M7, M8, M11, M13, M14, M18, M20, M22, M24, M26)	12
3	Dersi ilgiyle dinleyen (M2, M3, M4, M5, M7, M9, M15, M17, M21)	9
4	Gayretli (M10, M12, M15, M19, M21, M23, M24, M25)	8
5	Sorumluluk sahibi (M1, M6, M14, M20, M24, M26)	6
6	Zamanı iyi kullanan (M4, M10, M11, M13, M16, M22)	6
7	Derse katılan (M7, M14, M17, M18, M19, M20)	6
8	Soru soran sorgulayan (M2, M3, M15, M16, M21)	5
9	Hedefleri olan (M3, M18, M21, M25, M26)	5
10	Not alan (M3, M10, M11, M14, M26)	5
11	Çok çalışan (M5, M8, M16, M23)	4
12	Analitik düşünen (M6, M9, M13)	3
13	Kendine güvenen (M18, M21, M23)	3
14	Tertipli, düzenli (M12, M22, M24)	3
15	Kapasitesini kullanan (M11, M26)	2
16	İyi iletişim kurabilen (M23, M24)	2
17	Hatalarından ders çıkaran (M15)	1
18	Dikkat süresi uzun (M25)	1
19	Kaygı düzeyi yüksek (M6)	1
20	Motive olan (M14)	1
21	Ders tekrarı yapan (M20, M26)	1
22	Başarısızlığı kabullenemeyen (M10)	1
23	Kitap okuyan (M3)	1
24	Neşeli (M19)	1

Tablo 7’de başarılı öğrencilerle yapılan gözlemler öğretmen görüşleri açısından incelendiğinde en fazla güzel ahlâki değerlere sahip (f:12), planlı, programlı, düzenli, disiplinli çalışan (f:12), dersi ilgiyle dinleyen (f:9), gayretli (f:8), sorumluluk sahibi, zamanı iyi kullanan, derse katılan (f:6), soru soran sorgulayan, hedefleri olan, not alan (f:5), çok çalışan (f:4), analitik düşünen, kendine güvenen, tertipli, düzenli (f:3), kapasitesini kullanan, iyi iletişim kurabilen (f:2) görülmektedir. Öğretmenlerin konuyla ilgili ilginç ifadeleri aşağıdadır:

“M21. Mutluluğunun da büyük ölçüde başarıya paralellik göstermesi.”

“M23. Gözlerinin içi gülen, etrafına pozitif enerji veren bir öğrencidir.”

“M26. Başarısızlıklarda (Çok duygusal) sağlayabilir.”

Tablo 8. Öğretmenlere göre başarılı öğrencilerin başarısına etki eden değişkenler

No	Kodlanmış Öğretmen Görüşleri	f
1	Ailenin yapısı (M1, M3, M4, M5, M7, M8, M10, M11, M13, M15, M18, M20, M21, M23, M24, M26)	16
2	Doğuştan gelen özellikler (M2, M6, M12, M14, M17, M19, M22, M23)	8
3	Arkadaş ortamı (M3, M8, M9, M15, M18, M20, M25)	7
4	Öğrencinin gayreti (M4, M5, M10, M12, M13, M18, M24)	7
5	Öğretmenle olan ilişki (M1, M2, M13, M15, M16, M22)	6
6	Dersi öğrenme isteği (M2, M17, M14, M20, M21)	5
7	Okul (M8, M15, M16, M19, M22)	5
8	Öğrencinin öğrenme ortamı (M2, M6, M11, M13, M23)	5
9	Hedef belirleme (M1, M5, M9, M19, M26)	5
10	İçinde bulunduğu ekonomik koşullar (M6, M7, M12, M14, M18)	5
11	Hazır bulunuşluk düzeyi (M7, M10, M11, M25)	4
12	Ders çalışma yöntemi (M3, M4, M17, M21)	4
13	Motivasyon (M1, M16, M19, M26)	4
14	Öğrencinin bilinçli olması (M1, M2, M14)	3
15	Sorumluluklarını bilmek (M3, M21)	2
16	Çevrenin beklentisi (M6, M11)	2
17	Kitle iletişim araçları (M8, M25)	2
18	Zamanı kullanma (M12, M16)	2
19	Takdir edilmek (M19, M20)	2
20	Anne-baba tutumları (M22, M24)	2
21	İlkokul öğretmeni (M10, M12)	2
22	Kitap okuma (M11, M23)	2
23	Ahlâki değerler (M5)	1
24	İçinde bulunduğu duygusal durum (M21)	1
25	Başarının zamanında ödüllendirilmesi (M24)	1
26	Başarıya odaklanma (M1)	1

Tablo 8’de başarılı öğrencilerin başarılarına etki eden değişkenler öğretmen görüşleri açısından incelendiğinde en fazla ailenin yapısı (f:16), doğuştan gelen özellikler (f:8), arkadaş ortamı, öğrencinin gayreti (f:7), öğretmenle olan ilişki (f:6), dersi öğrenme isteği, okul, öğrencinin öğrenme ortamı, hedef belirleme, içinde bulunduğu ekonomik koşullar (f:5), hazır bulunuşluk düzeyi, ders çalışma yöntemi, motivasyon (f:4), öğrencinin bilinçli olması, annesinin ilgisi (f:3), hırs, sorumluluklarını bilmek, çevrenin beklentisi, kitle iletişim araçları, zamanı kullanma, takdir edilmek, anne-baba tutumları, ilkokul öğretmeni, kitap okuma (f:2) görülmektedir. Öğretmenlerin konuyla ilgili ilginç ifadeleri aşağıdadır:

“M6. Farklı ve daha yüksek kariyer beklentisinin sosyal çevresince bir zorunluluk gibi görünmesi önemli değişkenlerdendir.”

“M16. Ailesinde anne babasının ayrı olması, maddi sıkıntıları, ellerini kullanamaması, yürüyememesi, konuşma bozukluğu”

“M21. Moral düzeyi ani sıçrayış ve dibe çöküşe sebep olabiliyor. Mutlu ve desteklendiğini hissetmek ani bir ivme kazandırabiliyor.”

Tablo 9. Öğretmenin başarılı öğrenciye katkıları

No	Kodlanmış Öğretmen Görüşleri	f
1	Rehberlik yapma (M4, M10, M15, M18, M19, M23, M24, M26)	8
2	Motivasyonu artırmaya çalışma (M1, M2, M7, M11, M14, M17, M20, M25)	8
3	Kaynak kitap temini (M3, M6, M8, M12, M21, M22)	6
4	Ders içinde ilgilenme (M5, M9, M13, M16, M26)	5
5	Konuşma (M10, M14, M15, M23, M24)	5
6	Düzenli, planlı çalışma alışkanlığı kazandırma (M7, M12, M17, M24, M25)	5
7	Ders dışında ilgilenme (M1, M6, M9, M10)	4
8	Kitap okumalarını sağlama (M3, M17, M21, M23)	4
9	Olumlu davranışları pekiştirme (M4, M16, M18, M19)	4
10	Bireysel çalışma (M5, M9, M21)	3
11	Problemlerini paylaşma (M2, M8, M20)	3
12	Okul ortamında sevildiğini hissettirme (M12, M17, M2)	3
13	Eğlenceli eğitim ortamı oluşturma (M14, M21, M25)	3
14	Öğretmen veli ilişkisinden yararlanma (M4, M22, M24)	3
15	Hak ettiği değeri verme (M1, M20)	2
16	Çocuğunun yerine koyma (M6)	1
17	Derse hep hazırlıklı girme (M2)	1
18	Akran yarıştırmaya (M26)	1

Tablo 9’da başarılı öğrencilerin öğretmenlerinin başarılı öğrenciye katkıları öğretmen görüşleri açısından incelendiğinde en fazla rehberlik yapma, motivasyonu artırmaya çalışma (f:8), kaynak kitap temini (f:6), ders içinde ilgilenme, konuşma, düzenli, planlı çalışma alışkanlığı kazandırma (f:5), ders dışında ilgilenme, kitap okumalarını sağlama, olumlu davranışları pekiştirme (f:4), bireysel çalışma, problemlerini paylaşma, okul ortamında sevildiğini hissettirme, eğlenceli eğitim ortamı oluşturma, öğretmen veli ilişkisinden yararlanma (f:3), hak ettiği değeri verme (f:2) görülmektedir. Öğretmenlerin konuyla ilgili ilginç ifadeleri aşağıdadır:

“M12. Bir öğretmenin öğrenci başarısına en büyük katkısı onu sevmektir. Çünkü sizin sevdiğiniz sizi seviyor ve dersinizi başarmak gayretinde oluyor. Çünkü olaya insan sevdiğini üzer mi? diye bakıyor.”

3.3. Sosyo-Ekonomik Durumu Düşük Olduğu Halde Başarılı Olan Öğrencilerin Veli Görüşleri

Araştırmada sosyo-ekonomik durumu düşük düzeyde olmasına rağmen başarılı olan öğrenciler hakkında velilerin görüşlerine ait bulgular aşağıda verilmiştir:

Tablo 10. Velilere göre başarılı öğrencinin velisi olmanın yaşattığı duygular

No	Kodlanmış Veli Görüşleri	f
1	Gurur verici (V2, V3, V4, V5, V7, V8, V10, V11, V12, V13, V14, V15, V16, V17, Ö18)	15
2	Çok güzel (V1, V4, V6, V7, V9, V10, V11, V13, V14, V25, V16, V17, V18)	13
3	Mutluluk verici (V1, V3, V4, V5, V8, V9, V12, V15, V16, V18)	10
4	Onur verici (V3, V7, V12, V13, V14, V16)	6
5	Anlatılamayacak kadar güzel (V5, V10, V15)	3
6	Emeğimin karşılığını alma mutluluğu (V6, V13, V17)	3
7	Çok zor (V6, V16)	2
8	Onun başarısı benim başarım (V8, V14)	2
9	Dünyanın en şanslısı (V4)	1
10	Herkesin yaşamasını isterim (V1)	1
11	Çocuğuma saygı duyarım (V11)	1
12	Heyecan verici (V13)	1
13	Geleceğe dair umut verici (V9)	1

Tablo 10'da başarılı öğrencilerin yaşattığı duygular veli görüşleri açısından incelendiğinde en fazla (f:15), çok güzel (f:13), mutluluk verici (f:10), doğuştan gelen özellikler (f:8), arkadaş ortamı, öğrencinin gayreti (f:7), onur verici (f:6), anlatılamayacak kadar güzel, emeğimin karşılığını alma mutluluğu (f:3), çok zor, onun başarısı benim başarım (f:2), herkesin yaşamasını isterim, çocuğuma saygı duyarım, dünyanın en şanslısı, heyecan verici, geleceğe dair umut verici görülmektedir.

Velilerin konuyla ilgili ilginç ifadeleri aşağıdadır:

“V4. Çocuğum değil de ben başarılı olmuşum gibi.”

“V14. Başka ortamlarda başarısı söylenince gurur duyuyorum.”

“V16. Zordur, yaşamak lazım, tabi ki gurur verici.”

Tablo 11. Velilere göre başarılı öğrencinin başarısında rol alan etkenler

No	Kodlanmış Veli Görüşleri	f
1	Düzenli, planlı, programlı, çalışma (V1, V4, V5, V7, V11, V13, V15, V16, V17, V18)	10
2	Öğretmen desteği (V2, V3, V6, V10, V12, V15, V16)	7
3	Aile desteği (V3, V5, V9, V11, V12, V13, V14)	7
4	Hedefinin olması (V1, V5, V7, V8)	4
5	Hırs (V4, V6, V9, V15)	4
6	Derslerine odaklanma (V9, V13, V14, V16)	4
7	Yetiştirilme şekli (V1, V3, V12)	3
8	Rahat koşullarda yaşama isteği (V2, V4, V18)	3
9	Moral (V9, V13)	2
10	Kitle iletişim araçlarından uzak olma (V8, V16)	2
11	Ailede yapılan fedakârlıklar (V11, V12)	2
12	Güven (V14, V15)	2
13	Sorumluluk duymak (V13, V17)	2
14	İlgi (V5)	1
15	Test çözme (V7)	1
16	Çevresindeki okumuşları örnek alma (V10)	1
17	Kendini kurtarma isteği (V1)	1
18	Ev kadını olmak istemeyişi (V1)	1
19	Günlük tekrar (V15)	1
20	Arkadaş ilişkisi (V11)	1
21	Ödüllendirme (V18)	1

Tablo 11’de başarılı öğrencilerin başarısında rol alan etkenler veli görüşleri açısından incelendiğinde en fazla düzenli, planlı, programlı, çalışma (f:10), öğretmen desteği (f:7), hedefinin olması, hırs, derslerine odaklanma (f:4), yetiştirilme şekli, rahat koşullarda yaşama isteği (f:3), moral, kitle iletişim araçlarından uzak olma, ailede yapılan fedakârlıklar, güven, sorumluluk duymak (f:2) görülmektedir. Velilerin konuyla ilgili ilginç ifadeleri aşağıdadır:

“V1. Kendini kurtarmak için, iyi bir gelecek için çalışıyor. Başımı kurtarayım, yoksa evlenip ev kadını olmak zorunda kalırım, diyor.”

“V4. Babamız uzakta yaz, kış çalışıyor. Senin çocukların baba olunca senden ayrı olmasın diye anlatıyorum. Sen devlet kapısında aylığın yıllık belli bir yaşamın olsun diyorum. Bizi de bu zorluklardan sen kurtaracaksın diyorum.”

“V13. Ailemiz çok kalabalık birlik oturuyoruz. Ayrı evimiz olsun istiyor. Oğlan çocuğumuz yok, ben çalışırsam söz hakkım olur, kocamın yanında sana bakabilirim. Bana

evde söz hakkı verilmemesi, onu etkiliyor. Bir kadının söz hakkı okursa, mesleği olursa olur, diyor.”

“V15. Çocukluğundan beri zekâsıyla dikkat çekmişti, öyle görüldüğü için güven kazandı.”

“V17. Kendimle gurur duyacak hiçbir yanımda yok. Çocuklarım okusun onlarla gurur duyayım istiyorum.”

Tablo 12. Velilere göre başarılı öğrencinin çalışma şekli

No	Kodlanmış Veli Görüşleri	f
1	Düzenli, plânlı, programlı, çalışma yapar (V1, V2, V4, V7, V8, V10, V12, V13, V14, V16, V17, V18,)	12
2	Zamanını kullanarak (V3, V5, V6, V11, V15, V17, V18)	7
3	Ödevlerini yapar (V1, V4, V6, V9, V14, V16)	6
4	Tekrar eder (V2, V7, V8, V13, V15)	5
5	Sessiz (V4, V5, V9, V12, V16)	5
6	Derse yoğunlaşarak (V3, V7, V8)	3
7	Soru çözme (V13, V15, V18)	3
8	Derse hazırlanır (V7, V11)	2
9	Not tutar (V1, V17)	2
10	Düzensiz (V11, V13)	2
11	Aile desteğiyle (V9, V15)	2
12	Kitap okur (V10, V12)	2
13	Uygun çalışma ortamında (V1)	1
14	Çok çalışır (V1)	1
16	Sorumluluk bilinciyle (V9)	1
17	Anlatarak (V11)	1
18	Özet çıkararak (V18)	1

Tablo 12’de başarılı öğrencilerin çalışma şekilleri veli görüşleri açısından incelendiğinde en fazla düzenli, plânlı, programlı çalışma yapar (f:12), zamanı kullanarak (f:7), ödevlerini yapar (f:6), tekrar eder, sessiz (f:5), derse yoğunlaşarak, soru çözme (f:3), derse hazırlanır, not tutar, düzensiz, aile desteğiyle, kitap okur (f:2) görülmektedir. Velilerin konuyla ilgili ilginç ifadeleri aşağıdadır:

“V8. Sessiz bir ortamda, kendini derslerine vererek, dış dünyadan uzak bir şekilde ders çalışır.”

“V10. Dağınık, kitapları dağıtmayı, çalışırken bir şeyler içmeyi sever.”

“V11. Ben de öğrenmek istiyorum, bana anlatarak çalışıyor.”

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Başarılı öğrencilerin başarı nedenleri dersi derste dikkatli dinleme, verilen ödevleri yapma, planlı ve programlı ders çalışma, kitap okuma, işlenen dersi tekrar etme, dersi dikkatli ve not alarak dinleme, zamanı kullanma gibi ders çalışma yöntemleri olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin başarı nedenleri ailenin desteği, aileyi mutlu etme isteği, çevresinde okuyanların yaşantıları, olumsuz yaşam öyküleri, meslek sahibi olma isteği, öğretmenlerinin desteği, kendine güven, evdeki huzur, hayaller, hedefler, öğretmenlerin desteği, hırs, büyüklerle yapılan sohbetler, kitap okuma, kendine güven, azim, anne gibi motivasyon kaynakları olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin gelecekte meslek sahibi olmak, öğretmen, doktor, hukukçu, mühendis olmak, devletine sahip çıkan kişi, emek verenlere layık olmak, anne-babama daha iyi bir yaşam sağlamak, iyi insan olmak, babasına verdiği sözü tutmak, annesini Hacca götürmek, ailesinin hayallerini gerçekleştirmek, çocuk yazarı olmak, şarkıcı, futbolcu olmak, köyden taşınmak, ev almak, birden fazla mesleğe sahip olmak, milli futbolcu olmak, başarılı olmak, kendini çevresindekilere ispatlamak, veteriner olmak, bursluluk sınavını kazanmak, astronot olmak, uzayda keşifler yapmak, Dünya'yı baştan sona gezmek, psikolog olmak, veteriner kliniği açmak, okumak isteyen öğrencilere el uzatan olmak gibi hayalleri-hedefleri olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin başarı nedenleri yapılan öğretmen gözlemlerine göre güzel ahlaki değerlere sahip olma, planlı programlı düzenli disiplinli çalışma, dersi ilgiyle dinleme, gayretli, sorumluluk sahibi olma, zamanı iyi kullanma, derse katılım sağlama, soru sorma, sorgulama, not alarak çalışma, dinleme, tertipli düzenli olma, kapasitesini kullanma, kitap okuma, hatalarından ders çıkarma, hedef belirleme, çok çalışma, olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin başarılarına etki eden değişkenler öğretmenlere göre ailenin yapısı, anne-baba tutumları, babası, annesinin ilgisi, doğuştan gelen özellikler, arkadaş ortamı, hedeflerini belirlemesi, öğrencinin gayreti, öğrenme ortamı, okulla, öğretmenle ilişkisi, ilkökul öğretmeni, öğrenme isteği, ders çalışma yöntemi, motivasyon, öğrencinin bilinçli olması, sorumluluklarını bilmesi, zamanı kullanması, takdir edilme isteği, kitap okuma, ahlâki değerlere sahip olması, sevgi, başarıya odaklanma, çevresindeki örnek kişiler gibi değişkenler olduğu görülmektedir.

Öğretmenin başarılı öğrenciye katkıları rehberlik yapma, motivasyonu artırma, kaynak kitap temini, derste ilgilenme, konuşma, düzenli, planlı çalışma alışkanlığı kazandırma, ders dışında ilgilenme, bireysel çalışma, kitap okumalarını sağlama, olumlu davranışları pekiştirme, problemlerini paylaşma, okul ortamında sevildiğini hissettirme, eğlenceli eğitim ortamı oluşturma hak ettiği değeri verme, öğretmen veli ilişkisinden yararlanma olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin velisi olmanın yaşattığı duygular gurur, heyecan, geleceğe dair umut, onur, mutluluk verici, anlatılamayacak kadar güzel, dünyanın en şanslısı, herkesin yaşaması istenen, onun başarısı benim başarıma denebilen, emeğinin karşılığını alma mutluluğu, çocuğa saygı oluşturan duygular olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin başarısında rol alan etkenlerin öğretmen desteği, aile desteği, düzenli, planlı, programlı çalışma, derslerine odaklanma, günlük tekrar, arkadaşlarıyla ilişkisi, aileden yapılan fedakârlıklar, hedefinin olması, hırs, moral, yetiştirilme şekli, çevresindeki okumuşları örnek alma, rahat koşullarda yaşama istemesi, azim, güven sorumluluk duygusu, kendini kurtarma isteği, dini değerler, hedefinin olması, hobileriyle ilgilenme, iyi bir gelecek planı, güven olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin velilerine göre çalışma şekilleri düzenli, plânlı, programlı çalışma yapma, zamanı kullanma, ödevlerini yapma, tekrar etme, sessiz, derse yoğunlaşarak, soru çözme, derse hazırlıklı gelme, not tutma, kitap okuma, aile desteğiyle, uygun çalışma ortamında müzik dinleyerek, özet çıkararak, anlatarak sorumluluk bilinciyle, çok çalışma olduğu görülmektedir.

Öğrencinin anne, baba veya her ikisinin yoksunluğunda onunla ilgilenen, eğitim açısından destekleyici bir tutum içinde bulunan en az bir kişi olmalı, uygun ders çalışma ortamı sağlanmalı, kitap okuma alışkanlığı verilmeli, sevildiğini hissettirerek ilgilenilmelidir. Ekonomik zorluklar içinde olan öğrenci maddi ve manevi olarak desteklenmeli, çevre imkânları zorlanmalı, bursluluk sınavlarına yönlendirilmelidir. Öğretmen ve velilerin sosyo-ekonomik durumları kötü olan öğrencilerin içinde bulundukları durumu iyi kavrayıp kabulünü sağlamalı, bulunduğu durumu motivasyon aracı yaparak daha iyi bir gelecek kurma için cesaretlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Balcı, A. (2005). Sosyal bilimlerde araştırma (5. Baskı). Ankara: Pegem A.
- Burns, C.P., ROE B.D. ve ROSS E.P. (1992). Teaching Reading in Today's Elementary Scchools. Boston Houghton Mifflin Company.
- Çelenk, S. (2001), Okul dışı etkilerin ilkokuma yazma öğretiminde okuduğunu anlama başarısına katkısı. A.İ.B.Ü. Yayınlanmamış (Yayın Kurulu Kararı Alınmış) Araştırma.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Englund, M. M., Luckner, A. E., Whaley, G. J., & Egeland, B. (2004). Children's achievement in early elementary school: Longitudinal effects of parental involvement, expectations, and quality of assistance. *Journal of educational psychology*, 96(4), 723.
- Gordon, T. (1993). Etkili öğretmenlik eğitimi. (Çev: Emel Aksay ve Birsen Özkan.) İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Günce, G. (1983). Çocuk suçluluğu ve aile. *Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu Bildirileri*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Şimşek, H. ve Tanaydın, D. (2001). Öğretmen veli katılımı: Öğretmen-veli-psikolojik danışma üçgeni. *İlköğretim Online*, 1(1), 12-16.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.